

INVENTORI KONSONAN VARIAN MELANAU DALAT SARAWAK

Norfazila Ab. Hamid
Pusat Pengajian Teras
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor
norfazila@kuis.edu.my

ABSTRAK

Makalah ini membicarakan salah satu varian Melanau (VM) yang terdapat di Sarawak iaitu varian Melanau Dalat (VM DLT). Objektif kajian dalam makalah ini ialah menilai dan menyusun semula aspek-aspek fonologi yang masih belum mendapat penjelasan terhadap beberapa kajian tentang VM DLT terutamanya dalam menentukan jumlah inventori fonem. Justeru, kajian ini bertujuan menyentuh aspek fonetik dan fonologi dengan cara mendeskripsikan sistem fonologi VM DLT dengan memaparkan penyebaran bunyi konsonan dan melihat keberadaan alternasi dalam VM DLT ini. Pendekatan yang dimanfaatkan dalam mencapai objektif kajian ini ialah pendekatan struktural. Hasil kajian membuktikan bahawa VM DLT mempunyai 21 fonem konsonan yang terdiri daripada tujuh konsonan letupan /p, b, t, d, k, g, //, dua konsonan letusan /tʃ, dʒ/, empat konsonan geseran /s, ʃ, ʒ, h/, empat konsonan nasal /m, n, ŋ, N/ satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Kajian ini secara tidak langsung dapat menguak tabir yang tersembunyi dengan merungkakan segala permasalahan yang timbul dalam kajian-kajian yang lepas dan menghasilkan satu penemuan yang baharu.

Kata kunci: fonologi; struktural; Melanau Dalat; fonem; konsonan

PENGENALAN

Sarawak¹ adalah salah sebuah negeri yang terbesar di Malaysia yang mempunyai keluasan kira-kira 47,000 batu persegi (Human Relation Area Files 1959: 19). Sekarang ini, Sarawak dapat menampung jumlah penduduk yang ramai iaitu kira-kira berjumlah sebanyak 2,176,800 orang penduduk² dan mempunyai pantai sepanjang 800 kilometer iaitu sepanjang pantai Barat Laut Pulau Borneo. Negeri Sarawak dipisahkan dengan jarak 600 km Laut Cina Selatan dari Semenanjung Malaysia. Sarawak juga dikenali sebagai Bumi Kenyalang. Sebelum Mac 2002, Sarawak terbahagi kepada sembilan bahagian iaitu Kuching, Sri Aman, Sibiu, Miri, Limbang, Sarikei, Kapit, Samarahan dan Bintulu (Information Malaysia 1992-93 Year Book, 1992: 720. Rujuk Lampiran A: Pembahagian Kawasan Negeri Sarawak). Namun begitu, pada 1 Mac 2002 bahagian Mukah telah diisytiharkan sebagai Bahagian Kesepuluh dalam pentadbiran Sarawak. Selepas itu, Betong pula turut diisytiharkan sebagai Bahagian Kesebelas dalam pentadbiran Sarawak. Asmah (1983: xii) membahagikan kaum dan bahasa yang digunakan di Sarawak seperti berikut:

---

¹ Nama Sarawak diambil sempena nama Sungai Sarawak yang terdapat di Kuching iaitu ibu negeri Sarawak. Mengikut sejarah, Sarawak telah didiami oleh manusia kira-kira 40,000 tahun dahulu dan ia juga merupakan sebuah negeri yang paling awal diduduki oleh manusia di Asia Tenggara. Hal ini dapat dibuktikan dengan pelbagai penemuan yang dijumpai di penempatan-penempatan prasejarah seperti di Gua Niah. Antara penemuan arkeologi yang ditemui adalah tulang manusia, tembikar, perkakas seperti pisau dan kapak batu, lukisan di dinding dan bekas tapak perkuburan (Tajuddin B. Hussein 2009).

² Tajuddin B. Hussein. 2009. *Malaysia Negara Kita*: MDC Publisher Sdn. Bhd.

<u>Kaum</u>	<u>Bahasa</u>
Melanau	Melanau di Bintulu
Bidayuh	Bidayuh di Serian
	Biatah di Kuap
Penan	Penan di Long Iman
Kayan	Kayan di Long Miri
Kenyah	Kenyah di Long Terawang
Narom	Narom
Iban	Iban
Kelabit	Kelabit
Lun Bawang	Lun Bawang

Setiap suku kaum ini, mendiami kawasan tertentu di Sarawak. Menurut Harrison (1959: 57), antara suku bangsa bumiputera, kaum Punan merupakan suku yang masih menetap di dalam hutan rimba serta mengamalkan sistem berpindah-randah. Mereka mendiami kawasan di sekitar Balui, Sungai Belaga di bahagian ketiga, Tinjar, Baram, dan Turoh di bahagian keempat, dan juga di Ulu Belait. Suku Bangsa Kayan dan Kenyah mendiami lembah-lembah Batang Kayan, Batang Baram, dan Batang Rejang. Manakala menurut Asmah (1975: 14-17), orang-orang Melanau pula menduduki tempat-tempat di antara Tanjung Kedorong dengan Kuala Rejang. Kaum Kelabit, kebanyakannya mendiami kawasan-kawasan di atas bukit di daerah pedalaman (Utara Sungai Baram). Suku Bisaya terdapat di pinggir-pinggir sungai Limbang dan dekat sempadan Brunei. Manakala, suku Murut menduduki kawasan di sungai-sungai Baram, Rejang, dan Limbang. Setiap suku kaum tadi mempunyai bahasa yang tersendiri.

Kajian ke atas kelompok bahasa Melanau telah pun dilakukan hampir mencecah dua abad lamanya. Dalam jangka masa itu, sudah banyak kajian tentang kelompok bahasa Melanau ini diterbitkan sama ada dalam bentuk buku, tesis, dan jurnal. Sebanyak 27 kajian lampau telah dirujuk bagi mendapatkan gambaran awal berkenaan kajian yang telah dilakukan oleh pengkaji terdahulu. Terdapat 23 VM yang terdapat di Sarawak dan sudah tentunya melibatkan lokasi geografinya yang berbeza. Hasil daripada bacaan kajian lampau yang dirujuk, apa yang dapat pengkaji simpulkan ialah kajian tersebut bukanlah satu kajian yang bersifat menyeluruh bagi mewakili kelompok Melanau ini. Masih banyak kawasan Melanau yang belum diterokai. Namun begitu, bukanlah pengkaji sifatkan ini sebagai satu kesilapan terhadap kajian terdahulu kerana setiap pengkaji berhak menentukan kawasan kajian yang ingin diterokai berlandaskan minat, kepakaran, atau mungkin tempoh kajian yang ingin dilakukan agak terhad menyebabkan kawasan yang ingin dikaji agak terbatas.

Justeru, apa yang boleh dikatakan di sini ialah kajian terdahulu banyak memberikan sumbangan, telah memberi ruang dan menjadi petunjuk jalan bagi kajian akan datang bagi melihat dengan lebih mendalam dan meluaskan lagi skop kajian berlandaskan kajian dalam ilmu kebahasaan ini. Kelompongan kajian terdahulu adalah satu kelebihan kepada pengkaji yang baharu untuk mengisi setiap kelompongan penyelidikan sebelumnya.

OBJEKTIF KAJIAN

Dalam makalah ini tumpuan kajian dikhususkan kepada varian Melanau Dalat (VM DLT), iaitu satu varian yang dianggap penting dalam memmanifestasikan semua varian Melanau yang lain. Selain itu, pada asasnya objektif kajian dalam makalah ini ialah untuk menilai dan memperbaiki semula aspek-aspek fonologi yang belum mendapat penjelasan terhadap beberapa kajian tentang VM DLT. Justeru, kajian ini bertujuan menyentuh aspek fonetik dan fonologi dengan cara

mendeskripsikan sistem fonologi VM DLT dengan memaparkan penyebaran bunyi konsonan dan pola suku kata dalam kata VM DLT berlandaskan pendekatan struktural.

Setiap suku kaum ini, mendiami kawasan tertentu di Sarawak. Menurut Harrison (1959: 57), antara suku bangsa bumiputera, kaum Punan merupakan suku yang masih menetap di dalam hutan rimba serta mengamalkan sistem berpindah-randah. Mereka mendiami kawasan di sekitar Balui, Sungai Belaga di bahagian ketiga, Tinjar, Baram, dan Turoh di bahagian keempat, dan juga di Ulu Belait. Suku Bangsa Kayan dan Kenyah mendiami lembah-lembah Batang Kayan, Batang Baram, dan Batang Rejang. Manakala menurut Asmah (1975: 14-17), orang-orang Melanau pula menduduki tempat-tempat di antara Tanjung Kedorong dengan Kuala Rejang. Kaum Kelabit, kebanyakannya mendiami kawasan-kawasan di atas bukit di daerah pedalaman (Utara Sungai Baram). Suku Bisaya terdapat di pinggir-pinggir sungai Limbang dan dekat sempadan Brunei. Manakala, suku Murut menduduki kawasan di sungai-sungai Baram, Rejang, dan Limbang. Setiap suku kaum tadi mempunyai bahasa yang tersendiri.

Kajian ke atas kelompok bahasa Melanau telah pun dilakukan hampir mencecah dua abad lamanya. Dalam jangka masa itu, sudah banyak kajian tentang kelompok bahasa Melanau ini diterbitkan sama ada dalam bentuk buku, tesis, dan jurnal. Sebanyak 27 kajian lampau telah dirujuk bagi mendapatkan gambaran awal berkenaan kajian yang telah dilakukan oleh pengkaji terdahulu. Terdapat 23 VM yang terdapat di Sarawak dan sudah tentunya melibatkan lokasi geografinya yang berbeza. Hasil daripada bacaan kajian lampau yang dirujuk, apa yang dapat pengkaji simpulkan ialah kajian tersebut bukanlah satu kajian yang bersifat menyeluruh bagi mewakili kelompok Melanau ini. Masih banyak kawasan Melanau yang belum diterokai. Namun begitu, bukanlah pengkaji sifatkan ini sebagai satu kesilapan terhadap kajian terdahulu kerana setiap pengkaji berhak menentukan kawasan kajian yang ingin diterokai berlandaskan minat, kepakaran, atau mungkin tempoh kajian yang ingin dilakukan agak terhad menyebabkan kawasan yang ingin dikaji agak terbatas.

Justeru, apa yang boleh dikatakan di sini ialah kajian terdahulu banyak memberikan sumbangan, telah memberi ruang dan menjadi petunjuk jalan bagi kajian akan datang bagi melihat dengan lebih mendalam dan meluaskan lagi skop kajian berlandaskan kajian dalam ilmu kebahasaan ini. Kelompongan kajian terdahulu adalah satu kelebihan kepada pengkaji yang baharu untuk mengisi setiap kelompongan penyelidikan sebelumnya.

OBJEKTIF KAJIAN

Dalam makalah ini tumpuan kajian dikhususkan kepada varian Melanau Dalat (VM DLT), iaitu satu varian yang dianggap penting dalam memanifestasikan semua varian Melanau yang lain. Selain itu, pada asasnya objektif kajian dalam makalah ini ialah untuk menilai dan memperbaiki semula aspek-aspek fonologi yang belum mendapat penjelasan terhadap beberapa kajian tentang VM DLT. Justeru, kajian ini bertujuan menyentuh aspek fonetik dan fonologi dengan cara mendeskripsikan sistem fonologi VM DLT dengan memaparkan penyebaran bunyi konsonan dan pola suku kata dalam kata VM DLT berlandaskan pendekatan struktural.

PENDEKATAN STRUKTURAL

Kajian ini, adalah berlandaskan pendekatan struktural. Dalam analisis data yang berkait rapat dengan bidang fonologi, pendekatan struktural diterima pakai dalam menganalisis data. Pemilihan pendekatan ini sebenarnya didasarkan pada beberapa hipotesis umum yang terdapat dalam pendekatan ini. Pertama, kaedah yang dipakai dalam pendekatan ini adalah bersifat empiris (induktif). Berdasarkan kaedah ini, sejumlah korpus bahasa yang diperoleh digeneralisasikan secara sistematik. Kedua, bahasa itu adalah ujaran dan kemudian barulah tulisan. Jadi, yang diteliti dan dicatat ialah bahasa lisan. Ketiga, bahasa merupakan satu produk yang terdiri daripada unsur bunyi dan makna. Keempat, pengelasan bunyi berdasarkan distribusinya. Pemilihan pendekatan ini adalah wajar kerana sesuai dengan objektif kajian.

Dalam pendekatan struktural, kaedah deskriptif sesuai digunakan untuk memerihalkan aspek bunyi-bunyi bahasa, konsonan, vokal, dan diftong yang terdapat dalam kawasan kajian ini. Menurut Abdullah Hassan (1980: 66), analisis deskriptif terbit dari kaedah tradisi yang menghuraikan struktur bahasa, termasuklah bunyinya. Bunyi-bunyi yang didengar itu dipinggalkan dan diberi lambang. Kemudiannya bunyi-bunyi tersebut digolongkan kepada sesuatu jenis atas dasar persamaan ciri fonetiknya. Kaedah ini hanya memerlukan penjelasan, huraian atau tafsiran data tentang ciri bahasa sebagaimana ciri itu wujud dan digunakan oleh para penuturnya.

Dalam kajian ini, data dipecahkan kepada dua iaitu bunyi dan kata. Setiap kata ditranskripsikan ke dalam bentuk fonetik. Menurut Samarin (1993: 220), transkripsi fonetik adalah penting kerana ia dapat menentukan sama ada sesuatu kajian itu berjaya atau tidak. Dalam kajian linguistik, transkripsi fonetik digunakan untuk menunjukkan secara tepat bunyi atau ciri-ciri bunyi yang terdapat dalam ujaran yang telah dianalisis. Transkripsi fonetik dilakukan menggunakan lambang fonetik antarabangsa (*International Phonetic Alphabet* (IPA)). Setiap bunyi yang wujud dalam kawasan kajian ini dipaparkan dalam bentuk rajah. Seterusnya, penyebaran bunyi konsonan dalam kata sama ada pada awal, tengah, atau pada akhir kata dipaparkan mengikut kawasan.

ANALISIS DAPATAN SISTEM FONEM KONSONAN VM DLT

Dalam bahagian ini, pengkaji akan memaparkan inventori dan penyebaran sistem fonem konsonan dalam kata bagi kawasan kajian. Penyebaran sistem fonem ini memperlihatkan keberadaan fonem berdasarkan posisinya dalam perkataan, iaitu di posisi awal, tengah atau akhir. VM yang diketengahkan dalam makalah ini merujuk kepada DLT.

SISTEM FONEM KONSONAN VM DLT

Derivasi VM DLT mempunyai 21 fonem konsonan; tujuh buah konsonan letupan /p, b, t, d, k, g dan //, dua konsonan letusan /t Σ , dZ/, empat konsonan geseran /s, Σ , $\otimes$, h/, empat konsonan nasal /m, n, $\int$, N/, satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Jadual 1 memaparkan inventori fonem konsonan yang wujud dalam VM DLT.

Jadual 1 Inventori konsonan VM DLT

Daerah Sebutan		Dua Bibir	Gigi-Gusi	Gusi-Lelangit Keras	Lelangit Keras	Lelangit Lembut	Pita Suara
Cara Sebutan							
Letupan/ Plosif	Tbs Bs	p b	t d			k g	/
Letusan/ Afrikat	Tbs Bs				tΣ dZ		
Geseran/ Frikatif	Tbs Bs		s	Σ		⊗	h
Sengau/ Nasal	Tbs Bs	m	n		ʝ	N	
Getaran/ Trill	Tbs Bs		r				
Sisian/ Lateral	Bs		l				
Separuh Vokal	Tbs Bs	w			j		

Konsonan letupan yang terdapat dalam VM DLT ialah konsonan letupan dua bibir, gigi-gusi, lelangit lembut, dan pita suara. Konsonan-konsonan tersebut ialah /p, b, t, d, k, g dan //. Terdapat dua fonem letupan dua bibir iaitu /p/ dan /b/ yang dibunyikan sebagai [p] dan [b] dalam VM DLT. Letupan dua bibir tak bersuara /p/ boleh hadir pada posisi awal, tengah, dan akhir kata, manakala letupan dua bibir bersuara /b/ hanya terdapat pada posisi awal dan tengah kata. Terdapat dua jenis letupan gigi-gusi dalam VM DLT iaitu /t/ dan /d/ yang dibunyikan sebagai [t] dan [d]. Konsonan letupan gigi gusi tak bersuara /t/ dan konsonan letupan gigi gusi bersuara /d/, wujud dalam semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Selanjutnya, terdapat dua konsonan letupan lelangit lembut iaitu /k/ dan /g/ yang dibunyikan sebagai [k] dan [g]. Konsonan letupan lelangit lembut tak bersuara /k/ dan letupan lelangit lembut bersuara /g/ hadir pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Seterusnya konsonan letupan pita suara /// yang dibunyikan sebagai [/] hanya terdapat pada posisi tengah dan akhir kata. Contoh kesemua kehadiran konsonan letupan pada posisi kata dalam VM DLT ini boleh dilihat dalam Jadual 2.

Jadual 2: Penyebaran konsonan letupan dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Letupan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/p/	[paman]	hanyut	[sapaw]	atap	[tuap]	menguap
/b/	[bilok]	belok	[mub↔l]	bisu	-	
/t/	[ta/aw]	tahu	[utak]	otak	[l↔sut]	timbul
/d/	[da:t]	laut	[tudip]	hidup	[kujad]	kera
/k/	[k↔man]	makan	[sikow]	siku	[mamak]	kotor
/g/	[gu:n]	hutan	[tigah]	lurus	[tug]	tumit
///	-		[la/ip]	ketiak	[labi/]	datang

Sehubungan itu, dalam VM DLT ini, terdapat dua konsonan letusan, iaitu letusan lelangit keras tak bersuara /tΣ/ dan bersuara /dZ/. Letusan lelangit keras tak bersuara /tΣ/ dibunyikan sebagai [tΣ] dan letusan lelangit keras bersuara /dZ/ yang dibunyikan sebagai [dZ] terdapat pada posisi awal dan tengah kata. Contoh penyebaran konsonan ini boleh dilihat dalam Jadual 3.

Jadual 3 Penyebaran konsonan letusan dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Letusan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/tΣ/	[tΣakul]	cangkul	[kapitΣa]	bisul	-	
/dZ /	[dZapan]	baru	[tudZoh]	jarum	-	

Terdapat empat konsonan geseran dalam VM DLT iaitu /s/, /Σ/, /⊗/, dan /h/. Konsonan geseran gigi-gusi /s/ yang dibunyikan sebagai [s] didapati hadir pada posisi kata iaitu awal dan tengah kata. Konsonan geseran gusi-lelangit keras tak bersuara /Σ/ yang dibunyikan sebagai [Σ] hanya hadir pada posisi tengah kata dan konsonan geseran lelangit lembut /⊗/, yang dibunyikan sebagai [⊗] dalam perkataan didapati hadir pada semua posisi iaitu awal, tengah dan akhir kata. Konsonan geseran geseran pita suara /h/ yang dibunyikan sebagai [h] dalam perkataan, hadir pada posisi tengah dan akhir kata. Contoh kesemua konsonan geseran dan bunyi konsonan ini dalam setiap posisi kata tertentu dalam perkataan boleh dilihat dalam Jadual 4.

Jadual 4: Penyebaran konsonan geseran dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Geseran Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/s/	[saloj]	perahu	[l↔sut]	timbul	-	
/Σ/	-		[muΣaw]	menyusu	-	
/⊗/	[⊗↔gaN]	kerak	[a⊗oh]	jalan	[paga⊗]	para
/h/			[rahaN]	rahang	[tudZoh]	jarum

Seterusnya, terdapat empat konsonan sengau dalam VM DLT iaitu /m/, /n/, /N/, dan ///. Konsonan sengau dua bibir /m/, yang dibunyikan sebagai [m] dan konsonan sengau gigi-gusi /n/, yang dibunyikan sebagai [n] hadir pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir kata. Manakala, konsonan sengau lelangit keras ///, yang dibunyikan sebagai [ʃ] hadir pada posisi awal dan tengah kata dan konsonan sengau lelangit lembut /N/ yang dibunyikan sebagai [N], hadir pada semua posisi kata iaitu pada posisi awal, tengah, dan akhir. Contoh kesemua konsonan sengau yang hadir pada posisi kata tertentu boleh dilihat dalam Jadual 5.

Jadual 5: Penyebaran konsonan sengau dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Sengau Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/m/	[mamak]	kotor	[paman]	hanyut	[anum]	air
/n/	[naseN]	hati	[t↔nawan]	orang	[paman]	hanyut
//	[ʃok]	minyak	[p↔u/]	penyu	-	
/N/	[Naw]	kucing	[luNaj]	leher	[pajaN]	sayap

Konsonan getaran gigi-gusi /r/ yang dibunyikan sebagai [r], dalam VM DLT ini hadir pada semua posisi kata iaitu awal, tengah, dan akhir kata. Contoh perkataan ialah seperti yang terdapat dalam Jadual 6.

Jadual 6: Penyebaran konsonan getaran dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Getaran Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/r/	[ratΣun] [radZin]	racun rajin	[b↔rsi] [k↔rdZa]]	bersih kerja	[m↔nap↔r]]	tempeleng

Konsonan sisan gigi-gusi /l/ yang dibunyikan sebagai [l] dalam perkataan, wujud pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Contoh penyebaran konsonan ini ialah seperti yang terdapat dalam Jadual 7.

Jadual 7: Penyebaran konsonan sisan dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Sisan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/l/	[luNaj] [laNit]	leher langit	[silaw] [pulik]	kuku balik	[kitel] [mub↔l]	ketel bisu

Dalam VM DLT, terdapat konsonan /w/ dan /j/ yang dibunyikan sebagai [w] dan [j]. Konsonan separuh vokal dua bibir /w/ dan separuh vokal lelangit keras /j/, hadir pada posisi tengah dan akhir kata. Pada akhir perkataan didapati kedua-dua konsonan dalam VM DLT ini memperlihatkan sebagai satu penyatuan bagi membentuk diftong. Contoh penyebaran konsonan separuh vokal ini boleh dilihat dalam Jadual 8.

Jadual 8 Penyebaran konsonan separuh vokal dalam VM DLT

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Separuh Vokal Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/w/	-		[sawah] [suwak]	suami pinjam	[dabow] [ka/aw]	abu kamu
/j/	-		[kujad] [sijaw]	kera ayam	[pipej] [sakej]	pipi kawan

Berkaitan dengan rangkap konsonan (gugus konsonan) VM DLT terdiri daripada enam rangkap konsonan yang terdiri daripada bukan homorganik nasal dan homorganik nasal. Rangkap konsonan bukan homorganik nasal terdiri daripada /pl-/ yang hadir pada posisi awal kata pada kata dwisilabel sebenarnya merupakan kontraksi suku kata pertama daripada kata dua suku kata dan rangkap konsonan bukan homorganik /-tΣ dan -tΣ-/ yang hadir pada posisi awal dan tengah kata serta /-rs-, -rb-, dan -bb-/ yang hadir pada posisi tengah kata. Selain itu, rangkap konsonan dalam

VM ini turut terdiri daripada rangkap konsonan homorganik nasal iaitu /-mb-/ (nasal + letupan) yang hadir pada posisi tengah kata. Contoh kehadiran kesemua rangkap konsonan ini boleh dilihat dalam Jadual 9.

Jadual 9: Penyebaran rangkap konsonan dalam VM DLT

Rangkap Konsonan	Penyebaran Rangkap Konsonan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/pl-/	[plu/an]	sepuluh	-		-	
/-rs-/	-		[b↔rsi]	bersih	-	
/-rb-/	-		[k↔rbaw]	kerbau	-	
/-bb-/	-		[abbej]	petang	-	
/- tΣ-/	[tΣak]	merah	[batΣak]	basah	-	
/-mb-/	-		[s↔rambik]	beranda	-	

KESIMPULAN

Dalam makalah ini, pengkaji telah memaparkan hasil daripada kajian pengkaji terhadap VM DLT. Analisis data bermula dari segi penyebaran fonem dan bunyi yang terdapat dalam kawasan kajian berdasarkan bunyi vokal, diftong, konsonan dan pola suku kata. Hasilnya, VM DLT mempunyai 21 fonem konsonan; tujuh konsonan letupan /p, b, t, d, k, g, dan //, dua konsonan letusan /tΣ, dZ/, empat konsonan geseran /s, Σ, ⊗, h/, empat konsonan nasal /m, n, ʎ, N/ satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Manakala, dari segi polanya varian ini mempunyai tiga jenis pola suku kata yang terdiri daripada satu suku kata yang memiliki empat pola suku kata, dua suku kata yang memiliki sebelas pola dan tiga suku kata yang terdiri daripada lima pola suku kata. Hasil penemuan ini secara tidak langsung dapat menguak tabir yang tersembunyi dengan memberikan satu penemuan yang baharu dan dapat merungkaikan segala permasalahan yang timbul dalam kajian-kajian yang lepas.

RUJUKAN

- Abdullah Hassan. 1980. *Linguistik Am untuk Guru Bahasa Malaysia*. Petaling Jaya: Fajar Bakti.
- Asmah Haji Omar. 1975. *Essays on Malaysian Linguistics*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmah Haji Omar. 1983. *The Malay Peoples of Malaysia and Their Languages*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Charles, E. Bressler. 1999. *Literary criticism: An introduction to theory and practice*. New Jersey: Prentice Hall College.

- Chou Shu Hsiu. 2002. *A Reconstruction of Proto-Melanau*. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Harrison, Tom. 1959. The Kelabit and Muruts. Dlm. *The People of Sarawak*. Kuching. hal. 57.
- Henry Guntur Tarigan. 1991. *Metodologi Pengajaran Bahasa 1*. Bandung: Angkasa Bandung.
- Human Relations Area Files. 1959. *North Borneo, Brunei & Sarawak*. New Haven.
- Information Malaysia 1992-93 Year Book*. 1992. Kuala Lumpur: Berita Publishing Sdn. Bhd.
- Mahsun. 1995. *Dialektologi Diakronis Sebuah Pengantar*. Yogyakarta: Gadjah Mada Universitas Press.
- Mohd. Sheffe Abu Bakar. 1991. *Metodologi Penyelidikan untuk Ekonomi dan Bidang-Bidang Berkaitan*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mouly, G.J. 1970. *The Science of Educational Research*. Edisi Kedua. New York: D. Van Nostrand.
- Rahim Aman. 1997. *Perbandingan Fonologi dan Morfologi Bahasa Iban*. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Samarin, William J. 1993. *Linguistik Lapangan: Panduan Kerja Lapangan Linguistik*. Terj. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Tajuddin B. Hj. Hussein. 2009. *Malaysia Negara Kita*: MDC Publisher Sdn. Bhd.
- Terry Eagleton. 1983. *Literary theory: An introduction*. United States: University of Minnesota Press.
- Wan Hashim Wan Teh. 1980. *Kaedah Penyelidikan Sosial*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.